

1

MENJADORS

1954-1956

Arquitectes: César Ortiz-Echagüe; Manuel Barbero; Rafael de la Joya
Estructures: R. Valle; H. Herrera / C.A.S.A.
Pintures: Carlos Picardo
Jardineria: A. Rigola

Cost total: 11.128.348 pts

El 1953, el president de la SEAT José Ortiz Echagüe, va encarregar al seu fill César Ortiz-Echagüe el projecte dels menjadors de la SEAT. Per la complexitat de l'obra, l'arquitecte va demanar la col·laboració del seu cunyat,

Rafael de la Joya, i de Manuel Barbero Rebollo. Fou José Ortiz Echagüe qui va proposar l'ús de l'alumini per estalviar costos a la fonamentació excessivament cara que els terrenys de la Zona Franca requerien. Va posar en contacte als arquitectes amb l'enginyer Ricardo Valle, cap de projectes de l'indústria aeronàutica C.A.S.A., experts en alumini, donat que a Espanya no hi havia experiència en l'ús d'aquest material en la construcció. L'alumini és més car que l'acer però més lleuger i comporta un estalvi en el cost total dels fonaments; també té la propietat de ser resistent a l'oxidació i aguanta molt bé el clima marítim de la Zona Franca. Segons César Ortiz-Echagüe el projecte era apassionant: "Un petit edifici entre els tallers

2 LABORATORIS

1958-1960

Arquitectes: Rafael Echaide; César Ortiz-Echagüe
Estructures: Joya i Mendiluce

Cost total: 13.221.151 pts

César Ortiz-Echagüe va projectar aquest edifici conjuntament amb Rafael Echaide Itarte i els enginyers A. De la Joya i J. I. C. Laorden, després d'haver rebut als Estats Units el Premi Reynolds pels menjadors de la SEAT. Condicionats per l'ús a què estaven destinats com a oficines i laboratoris amb tecnologia molt avançada –pel control de qualitat mecànic, físic i químic–, van projectar un edifici que unia senzillesa i pragmatisme, altra vegada fet amb maó i vidre, amb làmines de fibrociment orientables des de l'interior a la façana sud.

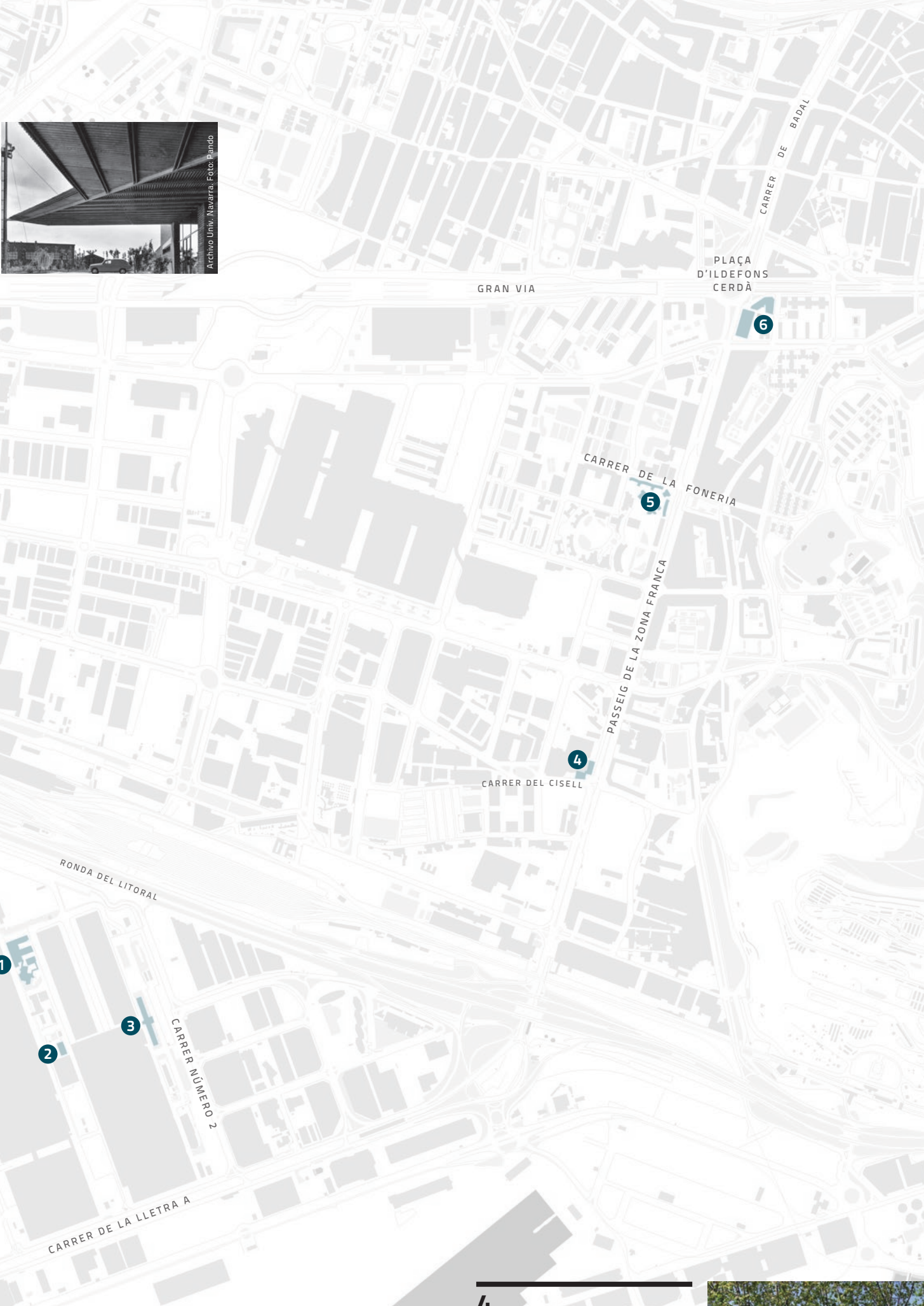
Els laboratoris són actualment un edifici d'oficines de SEAT a l'interior de la factoria de la Zona Franca. Aquest edifici està inclòs en el Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de Barcelona.

d'una fàbrica d'automòbils on jo havia d'intentar aconseguir que, durant l'hora de dinar, els obrers descansessin de la monotonia d'un treball en sèrie". El projecte final es va concretar en cinc pavellons d'una sola planta envoltats de jardí i units per porxos, agrupats al voltant de tres patis oberts i dos de tancats. Responent a la societat classista de l'època, hi havia un menjador per als directius, apte per a recepcions, un altre per als enginyers i els tècnics i tres menjadors per als obrers, amb una capacitat per a 400 comensals cadascun. Un passadís els comunicava a tots i també amb les cuines. Per aconseguir l'edifici diàfan i lleuger que els arquitectes volien es van fer servir tres materials: perfils d'alumini per l'estructura i la coberta, vidre a les façanes i maó vist a la resta. Les finestres es van fer d'acer, amb persianes orientables d'alumini, que incorporaven la tecnologia dels trens d'atterratge dels avions subministrada per C.A.S.A. Els arquitectes van dissenyar també els sofàs, les butaques, les portes i els altres elements de mobiliari per a les zones comuns i el menjador dels di-

rectius. Un mural dels germans Picardo representant la història de l'automòbil –que culminava amb un SEAT 600– decorava una de les seves parets. Van incorporar també la cadira *Eames* de Knoll Internacional al menjador dels enginyers, i pel que fa al mobiliari dels menjadors per als obrers, es va optar per reutilitzar les taules i bancs de fusta dels menjadors existents.

L'Institut Americà d'Arquitectes va concedir a aquest edifici el primer Premi Reynolds per a edificis construïts en alumini –és el primer edifici a Espanya que està cobert amb aquest material–, i actualment està inclòs al Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de Barcelona.

3 OFICINES CENTRALS

1950

Arquitecte: Miguel Fisac
Mural: Santiago Padrós

Cost total: 14.190.899 pts

L'edifici, que recordava al de la FIAT a Torí, presidia l'entrada a la factoria SEAT, amb un imponent voladís i el logotip original de l'empresa situat al terrat, cosa que aportava un efecte simbòlic i representatiu molt evident. L'arquitecte Miguel Fisac va elaborar un primer projecte més ambiciós, però les rígides imposicions de l'empresa i la voluntat d'estalviar costos el varen limitar. Construït en dotze mesos, el cost total va ser de 14.190.899 pts.

L'estructura horitzontal era de formigó armat, els murs de càrrega de maó vist i la façana incorporava també pedra calcària de Montjuïc. L'edifici tenia tres plantes i un semisoterrani. Al despatx del director –a la tercera planta– hi havia un gran mural al·legòric a la vitalitat industrial i comercial de Barcelona fet amb pedres de "vitraic" (gresite) per l'artista terrasenc Santiago Padrós. Al semisoterrani, entre

altres, hi havia la càmera cuirasada on es dipositava la paga dels treballadors. Als anys 70 el control de càmeres de vigilància i la megafonia es feia des d'una habitació situada al terrat, a la vegada que unes portes de seguretat aïllaven l'edifici de la resta de la factoria en cas de conflicte laboral. L'any 2006 la SEAT va abandonar aquesta instal·lació i actualment pertany al Consorci de la Zona Franca, a l'espera que se li atorgui un nou ús.

4 ESCOLA D'APRENENTS I TALLER DE FONERIA

1956-1957

Arquitectes: Manuel Barbero; Rafael de la Joya

Manuel Barbero i Rafael de la Joya, davant la necessitat de donar cabuda a la foneria i a l'escola d'aprenents, van projectar aquest edifici caracteritzat per dos blocs diferenciats que compartien però una mateixa porta, el vestíbul i l'escala principal.

En aquest senzill i funcional edifici es van fer servir materials tradicionals com el maó, i també profusament el gresite com a revestiment. Les solucions més imaginatives es troben però a les cobertes, que és dentada al bloc que té façana al passeig de la Zona Franca i ondulada a la del cos edificat al carrer del Cisell. L'escola d'aprenents va ser creada per formar el personal qualificat que necessitava la SEAT, i actualment encara continua funcionant com a escola professional de l'empresa. L'edifici està inclòs en el Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de Barcelona.

6 DIPÒSIT DE COTXES

1958-59 (Primera fase)

Arquitectes: Rafael Echaide Itarte; César Ortiz-Echagüe.
Estructures: Joya i Mendiluce.

Cost total: 40.023.000 pts

TORRE D'OFICINES

1963-65 (Segona fase)

Arquitectes: Rafael Echaide Itarte; César Ortiz-Echagüe.
Estructures: Adrian de la Joya.

Cost total: 69.707.563 pts

En tornar del seu viatge als Estats Units per recollir el premi Reynolds pels menjadors de la SEAT, César Ortiz-Echagüe i Rafael Echaide van rebre l'encàrrec de l'empresa SEAT per construir el seu aparcador i la torre d'oficines a la plaça d'Ildelfons Cerdà. Aquests dos edificis rectangulars, units per una planta baixa on hi havia l'exposició i la venda dels cotxes, van substituir el primer edifici que l'empresa tenia a la plaça Letamendi, i que havia quedat massa petit. Si el projecte dels menjadors de la SEAT girava al voltant de l'home, l'edifici expositor de la plaça Cerdà el protagonista era el cotxe. L'estructura metàl·lica

de l'edifici, modulada en 6x6 metres, permetia tenir més espai entre els pilars per els cotxes alhora que agilitzava la seva construcció. Les façanes eren de vidre, cosa que donava una bona il·luminació natural en un edifici de gran profunditat destinat a emmagatzemar cotxes. Aquesta transparència el convertia en una caps de vidre i llum que a les nits es convertia en un magnífic aparcador que ensenyava el seu interior, els cotxes aparcats com objecte del desig. L'estructura metàl·lica i de vidre tenia una clara influència de Mies van der Rohe i segons Àngel Urrutia aquest edifici tenia "la transparència i la pulcritud miesianes que dissolen els

límits entre l'arquitectura interior i exterior fins a reduir l'obra al no res, i no s'utilitza aquí com a prolongació espacial i descans visual sinó com a reclam publicitari lluminós a la Barcelona nocturna". Malauradament aquests edificis han estat totalment alterats, i en el cas de l'emblemàtic edifici expositor per a construir-hi habitatges.

5 HABITATGES

1953

Arquitectes: J. M. Bosch Aymerich; A. Pineda

El 1953 es van començar a construir una part dels habitatges destinats als treballadors de la SEAT per part de l'organització Sindical del Hogar, primer en règim de lloguer, i després, als anys 60, l'empresa els oferí en propietat als llogaters. Situat a 2,5 Km de la factoria, van canviar de manera radical la fesomia del barri. Els edificis van ser dissenyats pels arquitectes J. M. Bosch Aymerich i A. Pineda, en un primer moment amb 80 habitatges, i fins arribar als 1.734. Al créixer el barri es va començar a anomenar "ciutat SEAT" i es posà a l'advocació de St. Cristòfol. Els edificis més alts tenien 10 alçades. Les façanes estaven acabades amb maó i els habitatges més grans tenien 5 habitacions, menjador, cuina, bany, reservats per a caps i mestres de taller. La resta eren de 3 ó 4 habitacions, i estaven destinats als operaris.

La disposició dels blocs configurava un espai central, on després s'hi va construir les escoles, dirigides per les ordes religioses de "Nuestra Señora de Loreto" i "els Pares Marianistes". Altres serveis del barri eren la cooperativa de consum, la comissaria de policia, el servei mèdic, el local social amb el teatre, l'església, les instal·lacions esportives i el cinema Capri. És el "món SEAT", que configura una nova colònia industrial dirigida calculadament pel paternalisme de l'empresa. Al llarg dels anys 70 va començar la decadència del barri al mateix temps que es manifestava problemes d'estancament de l'empresa i una progressiva pèrdua del patriarcat original de la SEAT, als quals s'unien la descoberta d'aluminosi i l'enderroc d'alguns blocs d'habitatges. La pèrdua d'identitat del barri inicial va continuar amb la desaparició de molts dels seus serveis, com el Cinema Capri o les instal·lacions esportives.

